

muszą oni bowiem zainwestować w drony czy skanery laserowe oraz odpowiedni software. No i nie można zapominać o zwiększaniu swoich kompetencji, szczególnie w zakresie łączenia różnych technologii pomiarowych.

Ale ta inflacja danych przestrzennych rodzi także nowe problemy. To przede wszystkim zjawisko tzw. ciemnych danych. Na czym ono polega? Otóż popularyzacja BIM-u czy cyfrowych bliźniaków wymaga gromadzenia ogromnej ilości różnego rodzaju informacji powiązanych z wieloma branżami. Sęk w tym, że w tym cyfrowym zamęcie wiele z nich używanych jest tylko raz lub nawet wcale. Wszystko przez to, że stają się niczym

fascynująca fizyków ciemna materia – wiadomo, że istnieje, choć jej nie wiadać. Analogicznie jest z ciemnymi danymi – tkwią gdzieś w rozproszonych archiwach, ale mało kto wie, gdzie konkretnie. Tymczasem ich ponowne wykorzystanie przyniosłoby wiele korzyści.

Geodeci z pewnością doskonale zdają sobie sprawę z tego zjawiska. W trakcie procesu inwestycyjnego gromadzą przecież mnóstwo pomiarów, map, zdjęć, modeli 3D czy chmur punktów. Wiele z tych zbiorów miałyby ogromną wartość dla innych branż, tyle że ich przedstawiciele nie wiedzą o ich istnieniu bądź też nie mają do nich odpowiednio łatwego dostępu. Dostawcy oprogramowanie inżynierskiego są już świadomi tego problemu, dlatego wprowadzają na rynek coraz więcej produktów do publikacji i obróbki danych w chmurze obliczeniowej. Najświeższym przykładem z konferencji YII 2022 są nowe moduły platformy iTwin – Experience, Capture i IoT. Służą one odpowiednio do: publikacji danych 3D w sieci, generowania modeli siatkowych i zarządzania obserwacjami z sensorów IoT. Na nic zdadzą się jednak te i inne zaawansowane narzędzia, jeśli nie będą szeroko wykorzystywane przez wszystkich specjalistów z placu budowy. Wydaje się, że niebagatelną rolę w ich popularyzacji powinni odgrywać właśnie geodeci.

Jerzy Królikowski

Bliźniak po litewsku

O wyzwaniach przy tworzeniu cyfrowych bliźniaków infrastruktury rozmawiamy z ANDRIUSEM JURELIONISEM i DARIUSEM PUPEIKISEM z Kowieńskiego Uniwersytetu Technologicznego (KTU)

JERZY KRÓLIKOWSKI: Projekt KTU polegający na utworzeniu cyfrowego bliźniaka dla centrum Kowna oraz kampusu uniwersyteckiego został finalistą konkursu Going Digital 2022. Jest to przedsięwzięcie bardziej naukowe czy praktyczne?

Dr ANDRIUS JURELIONIS, dziekan Wydziału Inżynierii Lądowej i Architektury KTU: To ma być przede wszystkim pokaz możliwości, jakie cyfrowe bliźniaki oferują studentom, naukowcom czy urzędnikom. Choć by dlatego nie chcieliśmy się

skupiać na skanowaniu całego miasta.

Dr DARIUS PUPEIKIS, dyrektor Centrum Inteligentnych Miast i Infrastruktury KTU: Projekt ma być swego rodzaju piaskownicą, w której nasi naukowcy i studenci będą mogli swobodnie ekspe-

rymentować z różnymi zastosowaniami cyfrowych bliźniaków, BIM-u czy innych cyfrowych produktów. To o tyle ważne, że już na etapie tworzenia bliźniaka należy mieć na uwadze jego zastosowania.

Fundamentem każdego cyfrowego bliźniaka jest model 3D. Jakie technologie wykorzystano w waszym projekcie do jego stworzenia?

DP: Bliźniaki wymuszają łączenie różnorodnych rozwiązań pomiarowych. I tak, w skali miasta sięgnęliśmy przede wszystkim po *reality mesh* [oteksturowany model siatkowy] wykonany na podstawie zdjęć z dronów. Tam, gdzie bezzałogowce się nie sprawdzały, czyli głównie we wnętrzach budynków, korzystaliśmy z ręcznych skanerów laserowych typu SLAM oraz zdjęć panoramicznych. Używamy również modeli w standardzie BIM, które oprócz geometrii zawierają sporo informacji semantycznych, a to znacznie poszerza możliwości wykorzystania bliźniaka. Zupełną nowością dla nas była termofotogrametria, czyli połączenie zobra-

Od lewej: Darius Pupeikis i Andrius Jurelionis

Wizualizacja cyfrowego bliźniaka dla kampusu Kowieńskiego Uniwersytetu Technologicznego

zowań termalnych i modeli 3D, co pozwala badać choćby straty termiczne budynków oraz rury czy przewody elektryczne.

Częstym elementem cyfrowych bliźniaków są też sensory internetu rzeczy (IoT). Również z nich korzystacie?

DP: Tak. Obecnie skupiamy się na sensorach monitorujących mikroklimat budynku, a więc np. temperaturę, wilgotność, jakość powietrza czy stężenie dwutlenku węgla. Rejestrujemy też zużycie energii. Wyzwaniem przy ich stosowaniu jest mnogość standardów i protokołów implementowanych w tych sensorach, bo gromadzone przez nie dane muszą być łączone w jednym oprogramowaniu pośredniczącym, tzw. middleware.

Jednym z popularniejszych zastosowań cyfrowego bliźniaka jest wykonywanie symulacji. Czy w waszym przypadku również?

DP: Tak i mamy tu wiele możliwości. Wykonujemy np. symulacje ruchu ludzi, wydajności energetycznej budynku czy przechodzenia fali powodziowej. Ponadto na bazie serii czasowych z sensorów IoT oraz autorskich al-

gorytmów uczenia maszynowego przygotowujemy prognozy różnych wskaźników, np. zużycia energii.

Jakie były największe wyzwania w tym projekcie?

DP: Wspomniana wcześniej interoperacyjność. Jest ona problemem szczególnie w przypadku danych semantycznych, gdzie obowiązuje wiele klas danych i standardów. Każde oprogramowanie BIM ma swoje własne formaty, a za tym idą również różne struktury danych. Problem ten nie jest już jednak tak dokuczliwy w przypadku danych geometrycznych. Oprogramowanie GIS-owe pozwala bowiem całkiem sprawnie łączyć modele *mesh* i chmury punktów. Tu wyzwaniem, szczególnie przy transmisji, staje się natomiast rozmiar modeli idący w gigabajty.

Czy dostępne obecnie technologie pomiarowe są wystarczające do tworzenia cyfrowych bliźniaków?

DP: W przypadku zwykłych pomiarów powierzchni – owszem. Te prace można już nawet automatyzować, co zresztą robimy w naszym projekcie, automatycznie rozróżniając dachy, ściany i okna. Otwiera to ciekawe

pola zastosowań bliźniaków, jak chociażby do prefabrykacji elementów. Z racji na starzejącą się infrastrukturę jest to obecnie w Europie bardzo perspektywiczny temat. Wyzwaniem technologicznym wciąż są za to wysoce specjalistyczne pomiary na potrzeby budownictwa.

Cyfrowe bliźniaki to wciąż niszone rozwiązanie. Jakie są panów zdaniem główne przeszkody utrudniające ich szersze wykorzystanie?

DP: Chyba największym problemem jest wspomniany już brak interoperacyjności. Mamy wprawdzie wypracowany w budownictwie standard IFC (Industry Foundation Classes), ale wciąż nie został on zaimplementowany w wielu aplikacjach. Mam nadzieję, że zmieni się to w ciągu kilku najbliższych lat, choć będzie to dla twórców software'u sporym wyzwaniem, bo wymagać będzie zmiany struktury danych.

A jakie oprogramowanie jest wykorzystywane w waszym projekcie?

DP: Głównie program OpenCities Planner, bo dziś na polu cyfrowych bliźniaków jest on najbardziej zaawansowany i przyjazny

użytkownikowi. A oprócz tego testujemy integrację tego rozwiązania z platformą iTwin.

Czy realizacja projektu w Kownie jest już zakończona?

DP: Mamy nadzieję, że nigdy się nie skończy (*śmiech*). W planach mamy dodawanie nowych warstw, danych, sensorów i technologii, a także rozwijanie dodatkowych produktów końcowych.

Czy na Litwie prowadzone są podobne projekty?

AJ: Cyfrowe bliźniaki budowane są również dla Wilna i Poniewieża, choć te przedsięwzięcia kierowane są nie do naukowców, a bardziej do mieszkańców tych miast. Stawiają ponadto głównie na wizualizację danych.

DP: Z pewnością skala tych projektów jest większa, tylko czy w ogóle można tu mówić o cyfrowych bliźniakach? W naszym przypadku mamy bardziej naukowe podejście, staramy się integrować sensory IoT, modele BIM i algorytmy uczenia maszynowego. A tam tego nie ma. Nasze podejście polega przede wszystkim na zgłębianiu technologii, a nie na stawianiu na dużą skalę.

Rozmawiał Jerzy Królikowski